

Artykuł 3 (lp.3)

Zintegrowany System Kwalifikacji

Tworzenie nowych kwalifikacji w sektorze motoryzacyjnym w odpowiedzi na współczesne trendy i istniejące potrzeby

Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK) powołano do życia ustawą z 2015 roku. System ten pomaga w jednolity sposób nazywać wymagania kompetencyjne oraz instytucjonalne i organizacyjne otoczenie kwalifikacji, rozumianych jako dyplomy i certyfikaty. Stwarza nową przestrzeń dla reagowania na pojawiające się potrzeby, tj. możliwość tworzenia kwalifikacji rynkowych, a także określa ramy dotyczące nadawania kwalifikacji, tj. procesu certyfikacji kompetencji kandydatów przez określone instytucje.

Kwalifikacje w ZSK rozumiane są jako swego rodzaju standardy wymagań kompetencyjnych w oparciu o które pojedynczym osobom wydawane są dyplomy, certyfikaty lub świadectwa. Wymagania kompetencyjne definiowane są przy pomocy języka efektów uczenia się, tj. sformułowań opisujących, co posiadacz danej kwalifikacji potrafi zrobić, jaką ma wiedzę i kompetencje społeczne. Przykładem takiego zdania jest:

„[posiadacz kwalifikacji] ocenia stan techniczny napędów elektrycznych pod kątem możliwości wystąpienia dodatkowych zagrożeń życia i zdrowia”.

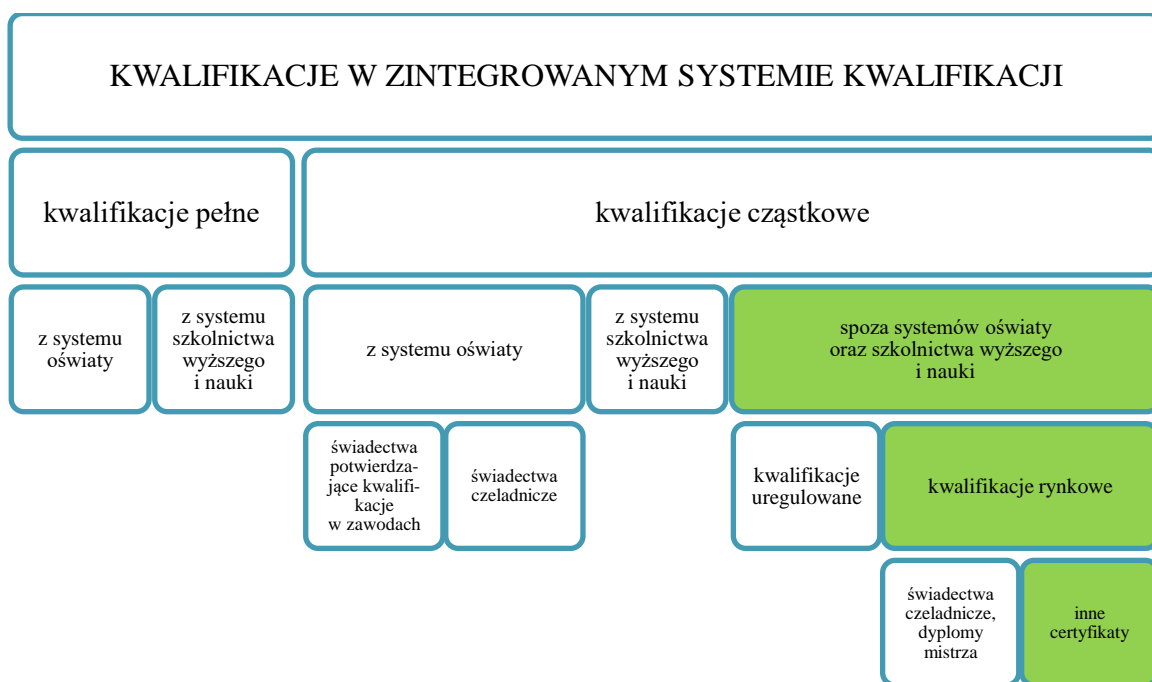
Kwalifikacje mogą być włączane do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, jeżeli zostały dla nich określone m.in. sposoby sprawdzenia i potwierdzenia, że każdy posiadacz danej kwalifikacji będzie rzeczywiście spełniał wskazane wymagania kompetencyjne¹. Wymaga to odpowiedzenia na pytania takie jak: Czy deklarowane w standardach praktyczne umiejętności są rzeczywiście sprawdzane podczas egzaminu (lub innej metody sprawdzenia)? Czy proces ten będzie prowadzony przez osoby niezależne od procesu kształcenia?

¹ Zakres wymagań i procedura włączania kwalifikacji do ZSK jest oczywiście szerszy i bardziej złożony – można o nim przeczytać w (Sławiński i in., 2017).

Zintegrowany System Kwalifikacji obejmuje obecnie kwalifikacje możliwe do uzyskania w systemach oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki (np. świadectwo dojrzałości, dyplom potwierdzający kwalifikacje w zawodzie, dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia) oraz kwalifikacje nadawane poza tymi systemami, w tym tzw. kwalifikacje rynkowe i kwalifikacje uregulowane (Ziewiec-Skokowska, 2019). Wszystkie kwalifikacje włączone do ZSK są odnotowywane w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji.

ZSK wprowadza nowe nazewnictwo dla różnego rodzaju kwalifikacji – tych pochodzących z inicjatyw środowisk gospodarczych i społecznych (kwalifikacje rynkowe), tych wynikających z przepisów regulujących różnego rodzaju działalność (kwalifikacje uregulowane)².

Schemat 1. Jakie kwalifikacje znajdują się w Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji?

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Ziewiec-Skokowska, 2019)

² System wprowadza także rozróżnienie na kwalifikacje pełne i cząstkowe, które w tym miejscu nie jest istotne, ponieważ odnosi się ono głównie do poziomów wykształcenia. Więcej na ten temat można przeczytać w (Sławiński i in., 2017).

Na powyższym schemacie oznaczono kolorem grupę kwalifikacji rynkowych (nie będących rzemieślniczymi). Włączanie nowych kwalifikacji z tej grupy odbywa się na wniosek zainteresowanego podmiotu, który w czasie prowadzonej działalności zgromadził doświadczenia pozwalające na przygotowanie opisu kwalifikacji wpisującej się w aktualne lub prognozowane potrzeby społeczno-gospodarcze. Opis kwalifikacji oznacza w tym przypadku sformułowanie wspomnianych wcześniej wymagań kompetencyjnych (efekty uczenia się) oraz szeregu innych informacji dotyczących zapotrzebowania na kwalifikację, grup adresatów czy warunków niezbędnych dla sprawdzenia, czy kandydat zdobył wymagane wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne.

Opis kwalifikacji, przygotowywany przez wnioskodawcę, określa zatem nie tylko jakie kompetencje będą certyfikowane, ale także w jakich warunkach późniejsza certyfikacja będzie się odbywała. To szczególnie istotne, ponieważ po włączeniu kwalifikacji rynkowej do ZSK do prowadzenia certyfikacji mogą zgłaszać się kolejne podmioty.

Żeby wyobrazić sobie czego może dotyczyć nowa kwalifikacja rynkowa posłużymy się przykładem kwalifikacji o roboczej nazwie „Obsługa i naprawa zespołów i podzespołów pojazdów elektrycznych”. Kwalifikacja ta nie została jeszcze w pełni opisana i zgłoszona do ZSK, jednak zapotrzebowanie na nią zostało zidentyfikowane w ramach prac Sektorowej Rady ds. Kompetencji - Motoryzacja i Elektromobilność. Poniższe zapisy są na tym etapie bardzo ogólne, być może nawet zawierają pewne nieścisłości, które będą wyjaśniane i poprawiane w trakcie prac nad kwalifikacją. Poglądowy szkic przedstawiony poniżej ma służyć jedynie przedstawieniu sposobu opisu i logiki zapewniania jakości certyfikatów w oparciu o tak rozumiany standard.

Tabela 1. Poglądowy szkic kwalifikacji rynkowej dla sektora Motoryzacji.

Przykładowa nazwa:	Obsługa i naprawa zespołów i podzespołów pojazdów elektrycznych
Przykładowe środowiska, które mogą opracować kwalifikację	<ul style="list-style-type: none"> - stowarzyszenie branżowe (np. PIM), - producenci pojazdów elektrycznych, - przedsiębiorstwa produkujące i serwisujące podzespoły w pojazdach elektrycznych
Przykładowe zdania opisujące efekty uczenia się	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzi obsługę i naprawę instalacji napędów elektrycznych pojazdów samochodowych - wykonuje montaż elementów eksploatacyjnych instalacji napędów elektrycznych pojazdów samochodowych - wymienia podstawowe elementy eksploatacyjne w instalacjach napędów elektrycznych pojazdów samochodowych
Przykładowe wymagania dotyczące przeprowadzania walidacji	<ul style="list-style-type: none"> - wymagany dwuetapowy proces sprawdzenia obejmujący (1) pisemne sprawdzenie wiedzy, a także umiejętności planowania i wyceny naprawy, (2) sprawdzenie umiejętności naprawy w warunkach rzeczywistych lub symulowanych, połączone z rozmową z oceniającym - stanowisko pracy lub stanowisko egzaminacyjne pozwalające na diagnozę i naprawę, co najmniej następujących zespołów pojazdów elektrycznych: [lista] - w etapie drugim dopuszcza się wykorzystanie analizy dowodów w postaci dokumentacji technicznej, fotograficznej i wideo w połączeniu z rozmową z oceniającym

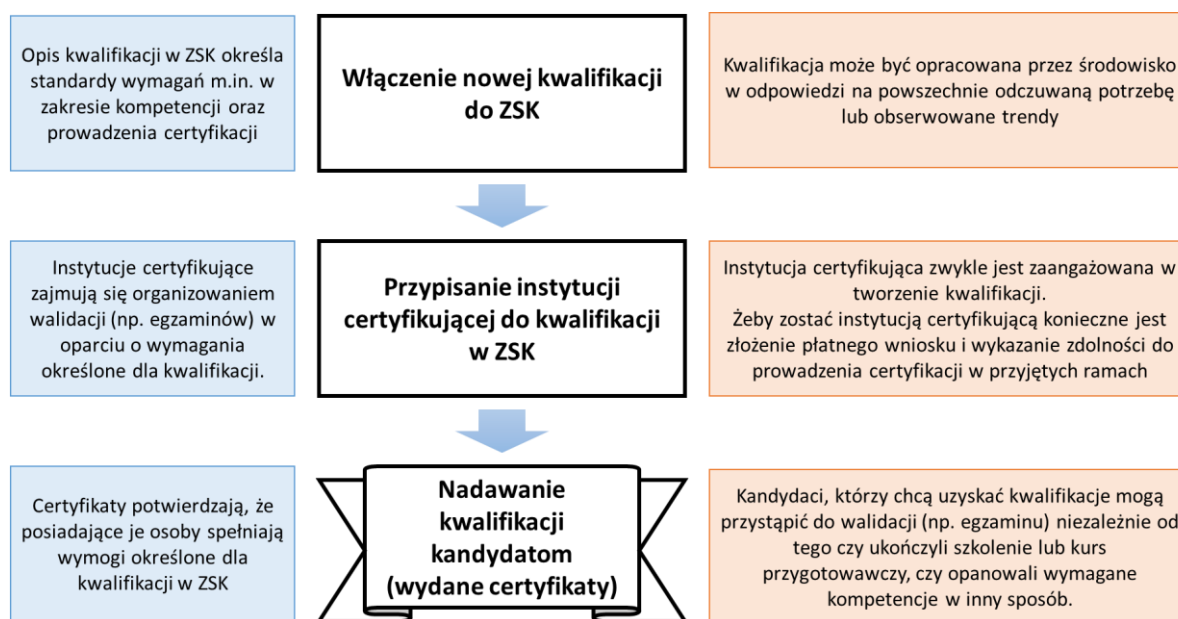
Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Sektorowej Rady ds. Kompetencji – Motoryzacja i Elektromobilność

W oparciu o pełny opis kwalifikacji, który w procesie włączania kwalifikacji do ZSK podlega m.in. konsultacjom środowiskowym oraz analizie treści przez ekspertów i specjalistów, do kwalifikacji mogą zostać przypisane tzw. instytucje certyfikujące. Instytucje certyfikujące mogą wydawać certyfikaty w oparciu o wymagania zawarte w opisie kwalifikacji. W zależności od potrzeb i zainteresowania może to być jedna lub wiele instytucji certyfikujących.

Przyjęta logika tworzenia nowych kwalifikacji ma służyć tworzeniu wysokiej jakości certyfikatów, a więc takich, które z jednej strony są dobrze przemyślanymi standardami (tj. odpowiadają na realne potrzeby, zawierają właściwie do nich dobrane wymagania kompetencyjne i są możliwe do uzyskania przez adresatów w realnych ramach czasowych), a z drugiej strony dają pewność, że ich posiadacze spełnili odpowiednio określone wymagania w procesie certyfikacji.

Warto także zwrócić uwagę, że w całym procesie nie są określane wymagania dotyczące form kształcenia, czy zakresu materiałów, które muszą wykorzystywać instruktorzy – otwiera to drogę praktykom do uzyskiwania kwalifikacji w oparciu o wcześniej zdobytą wiedzę i umiejętności (np. w ramach wykonywanej pracy i samokształcenia).

Schemat 2. Droga od tworzenia nowego standardu do certyfikacji kandydatów.

Źródło: opracowanie własne.

Co warto certyfikować w ramach kwalifikacji rynkowych? Na to pytanie nie ma niestety jednoznacznej odpowiedzi. Dotychczas zgłoszone kwalifikacje rynkowe obejmują zarówno kwalifikacje z niskim poziomem Polskiej Ramy Kwalifikacji³ wymagające stosunkowo niskiego nakładu pracy od osób uczących się, jak i specjalistyczne, wysokopoziomowe kwalifikacje wymagające kilku miesięcy, a nawet lat uczenia się i gromadzenia doświadczeń (zarówno włączone, jak i konsultowane kwalifikacje można zobaczyć w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji - <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl/>). Z jednej strony należy wziąć pod uwagę koszty związane z wypracowaniem standardu (np. zaangażowaniem ekspertów i

³ Polska Rama Kwalifikacji to punkt odniesienia pozwalający w szybko ocenić poziom złożoności i zaawansowania wymagań, jakie musi spełnić posiadacz danej kwalifikacji. Przykładowo do kwalifikacji Technik Mechanik przypisano poziom IV PRK, dyplomom inżynierów odpowiada poziom VI PRK.

konsultacjami), przeprowadzić rachunek kosztów i korzyści związanych z przeprowadzaniem późniejszego kształcenia i certyfikacji (akceptowalnych kosztów szkolenia i certyfikacji dla pracodawców i osób uczących się, możliwości skorzystania z dofinansowania z publicznych środków), z drugiej strony kwalifikacje rynkowe mogą stanowić dodatkowy element uzupełniający i wyróżniający istniejące rozwiązania w zakresie certyfikacji, na przykład mogą być uzyskiwane przez absolwentów szkół i uczelni w ramach specjalizacji. Niektórzy zwracają również uwagę, że czytelna ścieżka rozwoju zawodowego (w której kwalifikacje są dodatkowymi drogowskazami) służy przyciąganiu pracowników do branż i zwiększa motywację do rozwoju zawodowego.

Materiały informacyjne na temat opisywania kwalifikacji (Ziewiec-Skokowska i in., 2016) i włączania kwalifikacji (Sławiński i in., 2017) są dostępne na stronach Instytutu Badań Edukacyjnych, który jest podmiotem wspierającym wdrażanie ZSK w Polsce (<http://kwalifikacje.edu.pl/baza-wiedzy/publikacje/>).

Zainteresowani szerszym kontekstem, tj. perspektywą wdrażania ZSK dla wspierania uczenia się przez całe życie w Polsce i Europie, ale także w odniesieniu do reform systemu edukacji mogą dowiedzieć się więcej z publikacji pt. Ramy kwalifikacji, ECTS i ECVET dla uczenia się przez całe życie (Chmielecka i in., 2019).

Chmielecka, E., Saryusz-Wolski, T., Sławiński, S., & Stęchły, W. (Red.). (2019). *Ramy kwalifikacji, ECTS i ECVET dla uczenia się przez całe życie*. Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Sławiński, S., Królik, K., & Stęchły, W. (2017). *Włączanie kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*. Instytut Badań Edukacyjnych.

Ziewiec-Skokowska, G. (2019). Doświadczenia w zakresie opisywania kwalifikacji spoza systemów oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki oraz włączania ich do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. W E. Chmielecka, S. Sławiński, T. Saryusz-Wolski, & W. Stęchły (Red.), *Ramy kwalifikacji, ECTS i ECVET dla uczenia się przez całe życie* (s. 67–82). Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Ziewiec-Skokowska, G., Stęchły, W., & Danowska-Florczyk, E. (2016). *Opisywanie kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego. Poradnik*. Instytut Badań Edukacyjnych.